Ч. 254 (11.604). Львів, пятниця 15. листопада 1929. Гроші вплачено готівкою. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

12 літ більшовизму.

Львів, 14. листопада 1929.

Перед кількома днями святкували більшовики урочисто 12-і роковини свого панування на величезних просторах СРСР. Цей ювилей відмітили ріжні пресові органи статтями, в яких розглядають дотеперішні досягнення більшовизму і його вигляди на майбутнє. На цю тему появилася м. ін. стаття Й. Е. Шрома в „Прагер Прессе", що має славу доброго знавця нинішніх відносин в СРСР, де він перебуває від довшого часу. З поглядами Шрома на суть більшовизму варто познайомити й наших читачів.

Після 12-літнього панування більшовизму — каже Шром — не можемо ще й нині твердити, що живемо тут у соціялістичній державі. Ми живемо тільки на порозі будучої соціялістичної держави, порушаємося в напрямі до неї, розгортаємо, а навіть виконуємо деякі пляни для її розбудови, але ми все ще віддалені від соціялізму, і то тим дальше, чим менше вдається перевести внутрішню революцію в поняттях, переконаннях і змаганнях кожної поодинокої людини. І це основна характеристика нинішнього білянсу. Слушність цього твердження доказує зрештою й головна напрямна теперішньої політики комуністичної партії, що по вискazу Сталіна зводиться до „викорінення капіталізму".

Щодо 5-річного пляну розбудови й відбудови СРСР у всіх ділянках життя, зокремаж у ділянці економічній, то він у правдивім значінні того слова не є соціялістичний. Це тільки плян реконструкції радянського господарства в промислі і в хліборобстві на соціялістичній основі, але з численними домішками асоціялістичних принципів, що їх можна радше уважати принціпами публично-господарськими, а навіть приватно-господарськими, з тим, що держава буде їх регулювати. Що так воно буде, доказом на це дотеперішня практика в державних промислових трестах, а ще більше в сільському господарстві, де нечисленним комунам і новооснованим колективним господарствам протиставляться що-найменше 22 міліони індивідуальних селянських господарств з більше як 100 міліонами населення, яке творить в загальному консервативну і мало рухливу масу.

Таким чином дванацять літ революції можна би вважати підготовчою працею для будучої ери соціялістичного будівництва, яке зможе вповні розвиватися щойно тоді, колиб удалося переконати — по доброму чи по злому — сто міліонів мужиків, що для них нема іншого ратунку, як тільки зліквідувати тревалу від століть індивідуальну господарську систему і перейняти такі форми праці у хліборобстві, які відповідалиб формам праці соціялістичної індустрії. Селянин мусить бути спершу спролетаризований, щоб перейти до соціялістичних форм господарювання — ось гасло по 12 роках більшовизму.

З цього випливає все інше, що ми бачимо в ювилейному році: величезні інвестиції в індустрію, яка повиннаб в короткому часі дати стільки продуктів та енергії, аби при їх помочі звеличити і приспішити перехід сільського господарства з індивідуального до колективного; загальна чистка державного апарату від слабших або менше надійних сил, спеціяльно тих, які з якого-небудь погляду викликують підозріння і тимсамим недовіря; зміцнювання клясової боротьби на селі проти всіх, що безпосередньо виступають проти процесу колективізації і пролетаризації і т. д.

Всі ті засоби витворюють деякий огонь і творчий неспокій, що в ріжних місцевостях приймає зате характер справжніх неспокоїв, хаосу і спротиву. З одного боку ентузіязм праці (прим. Дніпрельстан, туркестансько-сибірська залізниця), а з другого небувалі саботажі при т. зв. хлібозаготівлі й у внутрішньому загосподарюванні штучно покликаних до життя колективних сільських господарств. Поруч напруженої енергії і посвяти в один бік — бачимо на кожному кроці одночасно й нездарність, легкодушність та ненависть.

Ясна річ, що саме тут криється корінь лиха, що саме це є причиною всіх противенств у житті СРСР. Коли прим. приходиться подивляти добре працюючі фабрики, що мають найновіші машини, спроваджені із заграниці, то з другого боку треба дивуватися й тому, що все уладження тих фабрик так скоро нищиться, що робітники поводяться з тим колективним майном крайно легкодушно. Таке й подібне діється тут всюди. Справді: якщо соціялізм має означати вищу форму продукції, то в Радянському Союзі доказу на це не знайти!

В 13-ий і дальші роки свого істнування вступає СРСР тільки частинно сконсолідований, тільки вчасти свідомий своєї напрямної на майбутнє. А найтрудніща справа — це розвязка земельної проблеми, що є значно важча, як націоналізація індустрії. Село в СРСР не дасться зреволюціонізувати, ні виховати соціялістично тільки при помочі диктатури; селянина треба переконати, що нові форми господарки є для нього корисні. Тому нелегка (коли взагалі можлива до виконання) задача чекає нинішніх володарів держави, в якій все ще кипить клясова боротьба.

Союз трьох.

Три кольони одної армії. — В Галичині й на Волині. — Моральна отрута. — „Програма" бебеків. — Плюгавлення, наклепництво й демагогія. — Корови й коні осадників основою добробуту українського селянства. — Від „Руского Селянина" до „Селянина". — Конечність оборони перед отрутою.

На наших землях почався „новий" політичний сезон. Почався він зміцненим розкладового наступу на наше громадянство, а особливо на наше селянство під проводом бебеків, що називають себе „святочно" — „табором марш. Пілсудського". Відбувається цей наступ трьома кольонами. А саме в Галичині творять його: з одного боку „червеньско-руска „Згода" (що на днях має бути перенесена з Кракова до Львова), з другого комісарські „старорусини" (яких по тій самій лінії підтримує РНО), а центр займають бомі бебеки. Відомий вірш нещасного Пл. Костецького:

„Во імя Отца і Сина,
То наша молитва,
Яко Тройца та єдина:
Польща, Русь і Литва",

символ завмерлої минувшини, намагається тепер реалізувати польський бебеківський табор, хоч поки-що в дуже помешеному обємі. Отже заступство Польщі беруть на себе східно-галицькі бебеки (Ярузельський, Зд. Стронський і тов.), представництво Руси — польоно-москвофіли (д-р А. Лисяк, М. Бачинський і Д. Яблонський), а Литву мусять заступати хіба „червеньско-рускі згідливці" (Вл. Косс і тов.). Органом бебеків є тижневик „Селянин" (якого перше число появилося 10. листопада), органом польоно-москвофілів („русскої аграрної партії) — „Голос Народа", а краківські „литовці" покищо вдоволяються свистком „Лемко". Резерву для цієї ріжношерстної армії творять рновці („Ґаліцко-русская Организація") з „Русским Ґолос-ом" та „Землею і Волею". Їхні прийоми в поборюванні українства є часом трохи стримані з огляду на те, що вони все-таки рахують на масу, підчас коли їх компаньони з „Голоса Народа" газардують, як звичайно повні банкроти.

Дещо інший вигляд приймає цей союз трьох на Волині і взагалі північних землях. Ролю галицьких польоно-москвофілів виконують там ті, що пасуться на „Українській Ниві" (по суті — на польській ниві), а „литовців" усякі русотяпи і рновці.

Ось так трьома кольонами йде ця союзна армія всяких відломків на розклад українського громадянства, на покорення українського селянства, на розтоптання його душі, на знищення його ідеалів і змагань. Одночасно є це „клясична", традиційна, стара і знову чергова спроба деяких польських чинників „вирішити" українську проблему в сучасній Польщі шляхом поставлення і закріплення барієри між українською інтелігенцією й українськими селянськими масами, щоби опісля ті маси як не спольонізувати, то щонайменше національно-політично й соціяльно каструвати, перетворивши їх в якусь амальґаму і протоплязму без свого Вчора і без свого Завтра, перемішати в розбиту етнографічну масу, як підбудову, як сирий матеріял „єдиної державної нації".

Зайвим було би говорити, наскільки всі ці намагання — саме в добі загостреного національного й соціяльного почування й інтересу — є наївні й на дальшу мету безвиглядні. Але з другого боку легкодушно булоб переходити мимо них без найменшої уваги. Мусимо памятати, що живемо в часах великого упадку моралі, всебічної спекуляції, крутійства і нужди. Досі можемо бути горді на наш моральний капітал. Ні один нарід в Европі не зберіг його в порівнанні зі своїм ідеольоґ. заложенням в тій ідейній цілости, що ми. Одначе треба рахуватися з діючою силою аморальности й неморальности і тому треба нам берігти наше громадянство, нашу масу перед всенсвими бацилями.

Досі „моральна санація" та її попередники старалися підривати нашу національну єдність, нівечити нашу душу при допомозі всяких заступничих „організацій" і підставних осіб, як Тверрдохлібівщина, Ількiвщина, Даниловичівщина. Тепер сама вона бере провід у свої руки, кермуючи поодинокими крилами єдиної армії: „рускою аграрною партією", „Українською Нивою", „Червеньско-руською „Згодою", а посередньо також „Рускою Нар. Організацією", яка теперішній час уважає пригожим для зроблення капіталу і карієри своїх людей.

Висловом того провідництва є поява тижневика „Селянин". Приглиньмося цьому тижневикові.

На вступі „До наших читачів" довідуємося, що „цю хлопську часопись для населення руського" видає „табор політичний Маршалка Пілсудського".

„Нарід руский знає цей вже табор а понад все пізнав вже Великого Вождя і Зверхника всього населення в Польщі Маршалка Йосифа Пілсудського

судского. Пізнав його не тільки як генерала, але пізнав як мудрого, сильного і справедливого господари всього населення в Польщі. Від хати до хати, від села до села розносить нарід руській імя Маршалка Пілсудського, як свого батька і опікуна, котрий прогнав агітаторів як українських так і польських, працючи (працюючи) над добром в краю і згідну співпрацю народа руського і польского. Від віків живють на своїй земли два братні народи. Доля і недоля була в них спільною колискою. Від соток літ получені спільними супружествами живють злучені спільною кровю, спільною вірою католицькою і спільною землею жили до недавна в згоді русин з поляком а поляк з русином. Настали нові люди. Внесли вони між два братні народи незгоду і ненавість. Були то політикі і агітатори платні через чужі держави. *Народ руский скоро пізнався, що священник, учитель і посол котрий їх закликає до боротьби з братнім народом польським, то злий дух народа руського, котрого треба гнати з кождого хлопського обійстя.* Що раз то більше бачимо цей здоровий відгук (?!), котрий бажає згідного і спокійного жития з поляками. Хлоп руский так і польский працюючій в тяжких відносинах (те правда! — Ред.) на кусочку святої землі бажає спокою в краю, бажає справедливого і сильного уряду, аби міх (себто — міг) чесно працювати на кусок хліба для себе і своїх дітей. Хлоп руський жадає доброї і здорової осьвіти — бо вона йому потрібна для побільшення його рідної культури і добробуту".

Але тих 20 проц. селянських голосів — зовсім слушно — польський бебістичний табор записує на власний рахунок, себто на рахунок тих, що робили вибори, а не на рахунок „русскої аграрної партії".

Тільки говорить програмова стаття, але варто хоч коротко приглянутися й іншим статтям. Зазначуємо, що цитати подаємо фотографічно, себто так анальфабетично, як вони фіґурують в „санаційнім" орґані для „руського хлопа". Вже на основі цього наші читачі зорієнтуються, хто редаґує цей знаменитий тижневик. Бо „редактори" цього тижневика не лише не знають української мови, але й не визнаються в знаках перепинання. Є це наскрізь неграмотні люди. Єдине, чим вони виблискують — це дешевенька демагогія, наскрізь примітивна, яка певне підходить до рівня інтеліґенції „редакторів" „Селянина", але на цю „санаційну" вудочку із затроєним демагогією черв'ячком вони не зловлять наших селян.

З безграмотної і наївної статейки „Настрій руського населення в Східній Галичині і Волині" довідуємося, що

„По братоубійчій війні рік 1918—1919 чувся нарід руській в границях Польщі свідомий своєї вини. Опущений через своїх проводирів природно з інтеліґенції, котрі повтікали з грішми по заграниці, нарід знищений матеріяльно через велику світову війну бажав вже спокою, що давалося чути не тільки від селян але і від міщанства".

Мовляв, почали виходити угодові часописи. „старорусини" давали почин до польсько-руського порозуміння, але з цього не вміли скористати поляки, бо боролися зі собою польські партії, а зате скористали з того „замішання" українські провідники.

„бо дістаючи великі субвенції від Німеччини, Росії і др. (шкода, що вже не вичислено всіх „других" держав, бо видно, що всі держави світа є заінтересовані в грошевій підмозі для українців. — Ред.) для ведення інтензивної праці проти Польщі (речення не скінчене з огляду на примітивну неграмотність автора. — Ред.). Міста були завалені нелеґальною літературою, і потворено тайні орґанізації, котрі за чужі гроші робили все, щоби тільки пошкодило Польщі а і мордували невинних людей, котрі стояли на становиську льояльнім супроти Польщі, но але на всі ті злочини уряд був безсильний. Польські партії політичні вели між собою боротьбу о власть а в краю запанувала анархія сприяюча надзвичайно всяким протидержавним орґанізаціям для зреалізовання своїх плянів, а місто і село через це падало в нендзу і біду".

Покращало аж після травневого перевороту 1926 р., бо

„взміцнено повагу властей, признавано помалу слушні жадання русинів в ділянці політичній і матеріяльній, твердою рукою нищелося то, що є проти держави і тим самим нарід руський почав масово горнутись до табору політичного маршалка Пілсудского а найкращий доказ, що русини з повним ровірям відносяться до уряду маршалка то суть вибори до сойму і ріжні депутації руські, котрі їздили до Варшави виражуючи довіря п. марш. Пілсудскому і просячи, щоби він взяв всіх русинів під своє покровительство".

Очевидячки, не будемо переповідати чи приводити всіх „мудрощів" „Селянина". Згадаємо хіба, що він звернений проти всіх українських політичних орґанізацій та політичних діячів. Завданням цього „санаційного" тижневика принизити українських послів серед селянської маси. В статейці „Послухайте люде, як то посли з Унда, Сельроби і радикали ховались перед лицем Маршалка Пілсудського" сфабриковано крайні нісенітниці під „інтеліґентський" рівень їх авторів. Мовляв, що то було в дні 31. жовтня у варшавському соймі? Опозиційні посли

„годили (ходили) думні, зарозумілі і горді по соймі а при тім кождий з них в добрім гуморі бо одержав дієти по 1.300 зол." Похвалилися ті посли, що „відберуть власть в свої руки і дадуть своїм крикачам політичним", але як зявився в соймі марш. Пілсудський зі 100 офіцерами,

„то всі посли якби завмерли, по хвили, коли прийшли до себе, почали втікати, — перший втікав О. Куницький і якся замкнув в своїм помешканю, то не було права його звідтам дістати, за ним втік бідний Великанович і сховався в виходку..." і т. д. про послів Левицького, Хама, Вальницького, Шекерика-Доникова, Рогуцького, а кінчається те все подякою на адресу марш. Пілсудського, що один уміє з тими послами „тримати добрий „бешефтіґунґ" (що це має значити? — Ред.). Особливо не люблять „селянські санатори" пос. о. Л. Куницького, якому підсувають „провокування подій на цвинтарі в Тернополі. Мовляв,

„розаґітована молодіж українська через О. Куницького почала співати пісні демонстраційні і політичні маючі характер протидержавний".

І не тільки це. Пос. о. Куницький

„всюди де тільки може їздить та аґітує як платний аґітатор, межи політично несвідомих(?!) — темним народом руським".

Темніших типів, як „редактори" цього тижневика хіба немає. Вони то о. Кун. приписують спонукання до нападу на листаря („бачилисьмо овочі його праці"), бомби, револьвери і т. і. Посл. Паліїв називається в „Селянині" — „петлюрівським фашистом", що подає „досить цікаві річи, характеризуючи ідейну вартість верховодів україно-петлюрівської „нації".

А загальний рівень цього представника „моральної санації", який береться перевиховати „руського хлопа" з усіми наївно-демаґоґічними витребеньками, інсинуаціями, наклепами, убивствами, нападами і т. і. такий морально нікчемний, що вже це одно повинно нас спонукати до санітарних заходів перед поширенням цієї бакцильної гноївки серед нашого населення.

Очевидячки, „Селянин" журиться „добробутом руського хлопа" і тому у відділі „Господарське життя" подає всякі нісенітниці нібито з господарського життя і величезні фотографії з такими підписами: *„Корови на виставі військових осадників на Волині"*, *„Коні осадників військових"*. Вони думають, що це вистане до поправи господарського становища українського селянина і є основою його добробуту.

Хіба досить. „Селянин" має вже довгий ланцюг „традиції". Є він продовженням передвоєнного „Руского Селянина" В. Демянчука (видаваного подоляком Ценським), „Пробою" С. Твердохліба з 1920-21 рр., „Селянського Прапора" Стовпюка-Даниловича й інших подібних прапорів. В р. 1922 ті самі люди, хоч не називалися тоді ні „моральною санацією", ні „табором Маршалка Пілсудского" видавали тижневик „Громадський Вістник", бажаючи під покришкою тієї назви (тоді виходив наш щоденник під тією назвою) вдертися в ряди нашого селянства. Сьогодні вони вже не засвоюють собі назви, але зате крадуть наші статті, як „Кровавий конгрес УСДП.", „Взача диктатора СРСР.", „УСДП і Сельроб", а найцікавіше, що ті „моральні санатори" вкрали наш малий фейлетон „День домашніх звірят", підписуючи його псевдонімом Іван Пройдисвіт" (замісць Гал. Чіпки).

Ця крадіж, наклепництво і поширювання неправдивих відомостей (от хочби у відношенні до о. Куницького) не лише не є згідні з моралю, але й з постановами пресового декрету президента республики.

Чи треба робити висновки? Думаємо, що вони є зрозумілі. Мусимо протиставитися моральній отруті в імя морального політичного і культурного здоровля наших мас. Мусимо проти сполученого наступу трьох під командою бебе… поставити один оборонний фронт.

ЕДҐАР АЛЛАН ПО.

Убийство на вулиці Морґ.

(Продовження.)

Моряк глибоко віддихнув, немов увільнившися зразу від незносного тягару, і тоді відповів певним тоном:

— Не скажу — але має мабуть не більше, як чотири-пять років. Ви тут його держите?

— О ні! ми не могли би тут його держати. Він живе при стайнях на вулиці Дюбур, тут близенько. Можете взяти його вранці. Ви, звичайно, готові встановити його тожність?

— Звичайна річ, пане.

— Мені шкода буде з ним розпрощатися, — сказав Дюпен.

— Я не думаю, що ви лишитеся без відшкодування за всі турботи, пане — відказав моряк. — Не думайте так. Я з охотою сплачу вам гроші за те, що знайшли мого звіря... тобто, щоб не дуже багато.

— Гаразд, — відповів мій друг; — це все дуже добре. Дайте мені подумати! скільки це з вас узяти? О! зараз скажу. Моє відшкодування має бути таке: Ви повинні мені розказати все, що знаєте про оте убийство на вулиці Морг.

Дюпен вимовив ці останні слова дуже тихим голосом і дуже спокійно. Так само спокійно він пішов до дверей, замкнув їх і поклав ключа у кешеню.

Тоді він витяг із бокової кешені пистоля і поклав його без найменшого поспіху на столі.

Морякові обличчя так налилося кровю, наче він боровся із задухою. Він скочив на ноги і вхопив був палицю, але зразу по тому упав назад на свого стільця, весь затремтівши, з обличчям, як у самої смерти. Він не сказав ані слова. Я шкодував його від цілого серця.

— Мій друже, — сказав Дюпен лагідним тоном, — ви направду без потреби тривожитесь! Ми не думаємо вам пошкодити. Ручу вам честю джентельмена і француза, ми не збираємось вам зробити нічого лихого. Я прекрасно знаю, що ви невинні у цьому лютому ділі на вулиці Морг. Одначе, це не значить, що ви до певної міри не замішані у ньому. З того, що я сказав, ви мусите бачити, що я маю інформації щодо цього діла — засоби, про які ви не мали найменшої гадки. Тепер справа стоїть так: Ви не зробили нічого, чого можна булоб уникнути — нічого такого, що накладалоб на вас провину. Ви не винні навіть у пограбуванні, а тимчасом моглиб це зробити безкарно. Вам ні з чим ховатись. Вам нема рації щось ховати. З другого боку, ви повинні для своєї чести визнати все, що ви знаєте. Заарештовано зовсім невинну людину і обвинувачено її у тім злочині, а ви можете вказати його винуватця.

Моряк у великій мірі опамятавсь, поки Дюпен говорив, але його давніша розвязність геть зникла.

— Так хай мені Бог поможе, — сказав він по короткій павзі; — я хочу розповісти вам усе, що знаю про цю справу; але я не надіюсь, що ви й наполовину повірите моєму оповіданню — я був би божевільний, справді, колиб того сподівавсь. А проте, я невинний, і визнаю вам геть усе хочби й померти за це довелося.

Він розказав таке. Недавно він був у мандрівці до Індійського Архіпелягу. Та партія, що до неї він належав, пристала до Борнео і направилася на розвагу в середину острова. Він із товаришем упіймав орангутанґа. Коли цей товариш помер, звірина перейшла в його виключне посідання. Маючи із своїм бранцем у дорозі багато клопоту, через його непоборну лютість, йому пощастило таки врешті безпечно оселити звіря в своїм власнім помешканні в Парижі; щоб не звертати на себе докучливу цікавість сусідів, він держав його зовсім відлюдно, поки той видужає від рани на нозі, придбаної ще на кораблі від скалки. Його бажання було згодом продати звіря.

Повернувшись додому з моряцької гулянки, вночі, чи скорше ранком того дня, коли сталось убийство, він знайшов звірину у своїй спальні: орангутанґ, видно, виломився туди з замкненої сусідньої кімнати, де держати його здавалося наче зовсім безпечно. З бритвою у руці, весь у милі, він сидів перед дзеркалом, хотячи поголитися — мабуть, бачив передтим крізь замок у дверях, як це робив хазяїн. Злякавшись такої небезпечної зброї в руках лютого звіря та ще й здатного управляти нею, моряк на деякий час збентежився і не знав, що робити. А проте він звик гамувати тварину, навіть у найлютішому настрої, батогом, і до нього тепер звернувся. Зобачивши це, орангутанґ вмить метнувсь через двері по сходах униз, а тоді вікном (на лихо, розчиненим) аж на вулицю.

(Докінчення буде.)

———

„Свобода моря".

(Лист з Парижа.)

Коли сьогодня по останнія візиті Мекдональда в Америці англійська та американська преса розписуються широко про те, що світ вступає у нову еру т. зв. „**Pax anglo-saxonica**" і коли в імя всесвітнього мира старанно прикрито бажання Англії та Злучених Держав поділити між себе гегемонію над земським ґльобом — уважний читач догляне в відворотну сторону медалі.

Північна Америка та Велика Британія — це дві морські могутности, яких інтереси такі ріжні, що тяжко уявити собі колинебудь повну одноцілість їх змагань. Анґлієць вихований в ідеї могутности Британської Імперії, вважає, що престіж Англії вимагає того, щоб англійська воєнна фльота була найсильнішою. Анґлійські домінії та кольонії, розкинені по всіх частях світа, вповні оправдують таке домагання. Америка навпаки. Це один континент і по думці англійця їй такої сильної фльоти не потрібно. Недавня подорож англійського премієра виявила, коли вірити останнім вісткам французької преси, що згоду на парітет тоннажі англійський премієр таки дати не міг. Та коли може в будучині у тій чи в інших справах в імя геґемонії над світом ці дві могутности найдуть одну спільну точку виходу, то залишиться безсумнівно ціла низка нерозвязаних проблем, без полагоджання яких усі балачки про вічний мир є пусті і безвартісні.

Одна з таких проблем — це т. зв. „свобода моря". „Свобода моря" була одною із 14-ти точок президента Вільсона, якими він так захоплював цілий світ, а яка у практичному виконанні дістала анальоґічну розвязку, як і його інша „точка" про т. зв. „самовизначення народів". На чім полягає т. зв. „свобода моря"?

Після англійської тези приватне майно ворога, яке знаходиться на кораблі, що пливе під прапором ворога, є займаєме. На основі такої арґументації морського права, Англія від віків робила знамениті інтереси, а остання світова війна дала їй найкраще поле до попису. Цю англійську тезу постійно поборювали Злучені Держави Північної Америки і підчас гаської конференції в 1907 році американський делеґат безуспішно старався наклонити Анґлію залишити т. зв. **droit de capture.** Ця справа лишилася отісля нерішеною і підчас льонд. конференції. Бажав її остаточно полагодити підчас мирової конференції президент Вільсон, хоча ця розвязка, з огляду на зовсім протилежні погляди Англії та Злучених Держав, була й не до подумання.

Професор паризького університету **Geouffre de la Pradelle**, один із найбільших теперішніх світових слав інтернаціонального права, розказує, про інтервенцію Льойд Джорджа, який своєю зручністю зумів тоді вповні урятувати безвихідну ситуацію. Користаючи з офіційної візити президента Вільсона в Льондоні, англійський премієр поставив Вільсонові таку ділему: „Коли в практиці насувається питання про свободу моря? Зовсім природно, що не підчас мира, а тільки підчас війни. Із оснуванням Союзу Народів війна є не до подумання і недопустима — пощо отже взагалі підносити подібні питання?" Теоретик Вільсон дав себе переконати і справи свободи моря, як справи зайвої, зовсім не обговорювано.

Не обговорював її також і тепер Мекдональд із Гувером. Бо й навіщо? Та біда тільки у тому, що практичний Мекдональд та ще практичніший Гувер не могли себе так легко переконати.

Анґлія відома із своїх т. зв. морських воєнних баз, які розкинені по океанах та морях цілого світу. Такі дві морські воєнні бази має Анґлія і на Галіфаксі, і на Антиллях. Вони для Злучених Держав найнеприємніші, бо вони найближчі них. І коли Мекдональд у своїй промові говорив, що воєнний конфлікт між Анґлією і Злученими Державами неможливий, то Гувер спитав його, чому в такому випадку Анґлія не знесе своїх морських твердинь на Галіфаксі і на Антиллях? Яку дав на це відповідь англійський премієр, годі вгадати. Відомо тільки одно, що на таке домагання Анґлія ніколи не згодиться. Та чи вкінці так дуже будуть настоювати на це Злучені Держави? Чи не мають врештою ці два морські велитні інших обектів, якими вповні на довший ще час зможуть заспокоювати свої апетити?

Париж, листопад 1929.

Д-р Юрій Студинський.

Чистка комуністичної партії на Україні.

„Комуніст" подає, що на Радянській Україні переведено чистку серед урядовців радянських установ: на загальне число 90.000 урядовців на Україні, усунено з посад 8.900, цебто майже 10 проц.

Звільненим урядовцям комуністи закидають зраду комуністичної ідеольоґії та співпрацю з буржуазією.

Дуби падуть.

(Памяти Михайла Черкавського.)

Луцьк, 12. листопада 1929.

Верби гнуться, а дуби падають.

Повалило тяжке лиходіття, повне журби й горечі, одного з найміцніших дубів Волині, бл. пам. Михайла Черкавського. Він власне належав до тих, що не гнуться, а під непереможним ударом падуть. Люди цеї духової будови не мають у собі тієї пружинної гнучкости й відпорности, які характеризують вроджених політиків і дипльоматів. І в цьому відношенні небіжчик не був у повному розумінні політиком.

Михайло Черкавський був чимсь іншим — він був великим українським громадянином, вірним сином народу в цілому. Він був **всеукраїнцем.** І в цьому полягала його велика драма останніх років життя. Ця драма була відома в повній мірі лише тим, кому він у хвилини громадського страждання звірювався в своїх горечах і болях.

Небіжчик пройшов довоєнну школу боротьби за українство. Гуртки, в яких тоді жевріла ідея української відрубности, мали характер свого роду національних братств, побудованих на довірю й довірочности, а душею їх була — всеукраїнська єдність.

Будучи членом партії, він одночасно був „голосом, що гукає в пустелі" про всеукраїнську єдність і братерство. Навіть більше, він національну свідомість майже ототожнював з почуттям тієї єдности. Йому здавалося, що коли хто є свідомим українцем, то не може не відчувати необхідности цеї єдности, не бажати її та не здійснювати її у боротьбі за права українського народу.

Для М. Черкавського над партіями високо стояв нарід, і він, у своєму ідеалістичному світогляді, вимагав від українців у „время люте" власне такого відношення до народу та його інтересів. Він вірив, що для абсолютного добра народу всі можуть враз помиритися, піти на компроміси, стати просто братами, вести спільно необхідну акцію.

І на цьому пункті він саме найболючіше ранив своє загально українське серце.

Цю його „манію" всеукраїнства й братерства добре знали політичні діячі інших політичних ідеольоґій і дехто дуже зручно використо-

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

Українські переселенці в Новому Світі.

(Продовження.)

Народня мова в церкві. — Церква в практиці. Боротьба за церковне майно.

При захованні всіх гр. кат. обрядів, а навіть з безбородим і безвусим священиком, — українська православна церква все таки відріжняється від гр. кат. тим, що відправляє богослуження в народній мові. Але деякі священики не знають цілого богослуження в народній мові, то помагають собі старославянщиною. Головно на утрені й вечірні. Був я і в такій православній церкві, де не тільки весь греко-католицький обряд до заховання фігур у церкві й монстранції включно, але навіть ціла Служба Божа була в староставянській мові, а в символі віри не задержується доґматичної ріжниці, — сутєвої ознаки православія. Тими справами займався четвертий собор, що відбувся в першій половині травня 1929. в українській православній церкві в Ню Йорку. Понадтим у православній церкві є завсіди патріотичні проповіди. Тому горнуться туди українські емігранти. Таких проповідей домагаються і національно свідомі греко-католики. І де священик іде по тому бажанню, там церква у неділі повна людей, там між священиком і громадою гармонія.

Органом гр.-кат. церкви в Злучених Державах є „Католицький Провід" у Филаделфії-Па.; органом української православної церкви — „Дніпро" в Шикаго.

Поза гр.-кат. і православною церквою нечисленні українці належать до презбітеріянської церкви, а ще менше число до незалежної американсько-української католицької церкви (без Риму), яку в травні цього року зорганізували ті священики, що пірвали з теперішнім гр.-кат. епископом у Злучених Державах, о. Константином Богачевським. У Канаді тої церкви нема. Ця церковна орґанізація почала видавати часопис „Дзвін" [illegible] за мойого побуту лише раз [illegible].

Церква у Скрентоні-Па., якої вірні підпались під провід о. Годура, епископа польської народної церкви, — не входить у рахубу як така, що витворилася як щось виїмкове, і — на мою думку — не має ніяких виглядів на поширення.

Цікаве явище, що українські інтеліґенти у Злучених Державах і Канаді у великій своїй части признають церкву не тільки формально, але й у практиці. У гр.-кат. церкві практикуючими католиками є ті інтеліґенти, що причисляються до гетьманців. В українській православній церкві інтеліґенти навіть займають церковні уряди „тростісів" (щось так, як наші старші братя), ходять до церкви на всі богослуження і платять свою пайку на удержання церковної громади. Інтеліґенція, яка до тих таборів не належить, судячи по зверхних ознаках, признає церкву тільки формально, наскільки не належить до інших церковних громад. Мені відомий випадок, що український практикуючий масон піддержує ідею православної церкви, а презбітеріянець ідею гр.-католицької церкви. Це вже очевидно обяви чисто українського „американізму", який дехто називає хамством.

Самі церковні будинки в Злучених Державах здебільша муровані. Часто доволі високо задовжені. У Канаді частіше деревляні. Необдовжені. Саме тепер будують у Виннипеґу складками всіх автокефалістів православний собор. Мешкання для священиків звичайно просторі, доволі добре уладжені. Зрештою удержання дому для священика та його уладження залежить у великій мірі від того, як громада ставиться до священика або він до неї. Треба додати, що священики не потребують меблів. За них дбає громада. Часто є в домі навіть пяніно, або й фортепян та креденс з посудиною. Деколи громада справить священикові навіть автомобіль.

В одному місті приходжу до священика, а він після обзнайомлення запрошує мене сідати на мягкій канапі, приговорюючи: „Сідайте, бо я маю ці меблі через вас". „Як-то"? — питаю. „Я мав стару, драпtиву мебель. Я представив тростісам, що сором упаде на громаду, коли чоловік зі „старого краю" побачить, якто громада не дбає про свойого священика. І вчора купила мені ту цілу обстановку".

У Злучених Державах ведуться нераз процеси за посідання церков. Такі процеси ведуться з ріжною метою: деколи на те, щоби вибороти церкву для гр.-кат. громади й залишитись при ній, а декуди, щоби можна було вжити виборені церкви для іншого віроісповідання, до якого громадяни перейшли, чи перейдуть. Дуже мало є українських громад, у яких ще не було би руху за другою церквою. Катана і Амстердам, Н. Й., де парохом о. І. Шуховський, Йонкерс, Н. Й., парох о. Споліташевич, Ансонія -Кон., парох о. Ротко, Маунт Кармел Па., парох о. Л. Чапельський, Боффало Н. Й., парохи оо. Іван [illegible] і М. Куаїв, Сіракюз, парох о. Сидоряк, Рочестер Н. Й. парох о. В. Турула і небагато інших. Декуди церковна громада зовсім, або майже зовсім розбита (як Вунсокет і Бостон).

У часі судового процесу за посідання церкви діються нераз неімовірні речи. Суд не дуже спішиться з покінченням процесу. Він покликує ріжних свідків на обставини церковного уладу, ба навіть догм. Часом противникам задовго вижидати кінця і немов приспішуючи його, починають насильно ексекувати церкву. Були випадки, що в церкві приходило до завзятих боїв ліхтарами, хрестами (бож у церкві нема дров) навіть лилася кров. Процеси коштують стільки, що перевищають нераз вартість самої церковної реальности. У Дітройт-Миш. тягнувся процес за право на церковний будинок 11 років.

Де новоповстаюча громада не має виглядів на виграння готової церкви процесом, — там будує другу, а по більшій части купує другу готову від тої віроісповідної громади, що вже розрослася й виходить у кращу дільницю й у кращий будинок. Нераз купується звичайний будинок, який переробляється на церкву, заложивши на неї трираменний хрест, або причепивши бані (радше „баньки"), що часом виглядають, як „ні пришив, ні прилатав".

(Продовження буде.)

вував для своїх партій чи для своїх особистих інтересів.

Щоб зєднати цього ідеаліста й витягнути з цього для себе бажані користи, вони достроювалися до його всеукраїнських тонів і робили вигляд, що готові йти одним фронтом, до чого невтомно кликав небіжчик. Щасливий з того, що українці нарешті „зрозуміли" єдино-спасенний шлях боротьби, розкрив всі свої пляни.

А через де-який час переконувався, що це була звичайна „політична гра". І мукам і обуренню його не було меж.

„Всі, кому я довіряв, обманули мене" — жалувався небіжчик незадовго до своєї хороби, натякаючи на останні вибори.

Власне, в часі як перших, так і других виборів М. Черкавський найбільше виявив гарячої віри в спасенність єдиного національного фронту й найбільше для цеї єдности попрацював. По цій стежці кожний міг підійти до його серця. І підходили й використали. І врешті, використавши його працю й услуги, пішли собі своїми шляхами.

Він віддав для ідеї цеї єдности більше, ніж віддав би хто інший, а сам залишився з нічим. Колиж побачив результати „політичної виборчої гри", гірко страждав, але не за себе, а за свою ображену ідею єдности. Обіцяли йти, в імя українських інтересів спільно, а тепер пішли ріжними стежками.

Цього ніяк переболіти небіжчик не міг. Може він вимагав від „політиків" більшого, ніж треба вимагати. Це інша річ. Але в цих вимогах і виявилася його особлива душа українця-громадянина, всеукраїнця-брата.

Ідеали нездійснимі. Але вони завжди мають своїх пророків, що кличуть до них. І те, що вони кличуть до них, має вже велике значіння для життя й вплив на нього.

Нехай те, до чого кликав так гаряче, так фанатично Михайло Черкавський, і не є в наші часи до здійснення в повній мірі. Одначе, хоча й нема його вже між нами, його голос, як далека луна, не перестає згучати в збірній українській душі. Не перестає нагадувати, що так повинно бути.

Одні в це вірять і проповідують далі, інші може лише відчувають це підсвідомо, але голос небіжчика про українське братерство й про всенародню єдність не пропав.

Мабуть відгуки цього голосу й зібрали біля його могили та на панахиді в Луцьку людей ріжних політичних вірувань і угрупувань.

Всі відчули, що вмер видатний українець, зірний син народу, який кидав довкола себе найцінніші зерна нового кращого життя — зерна єдности.

Покищо не бачимо кільчення цих зерен.

Але хібаж зерна, кинуті в рідну землю, кільчать зараз-же? Чи не повинні вони на часчемов би згинути, щоби, коли прийде відповідний момент, дати тим кращий плід?

Так. Може де-кому й здається, що з відходом у рідну землю Михайла Черкавського загинули посіяні ним зерна всеукраїнської єдности. Але ні. Зерна великої ідеї всеукраїнства не раз ще будуть кільчити з землі, коли настане в цьому потреба.

А тоді закільчить з ними і його імя в нових, живих, розквітнених формах. І з його іменем на устах ще нераз українські діячі будуть кликати свій нарід до ідеї спільности й єдности.

І в цій ідеї буде вічно жити на нашій землі зболіла душа небіжчика.

В. Островський.

Радянська Україна.

Колективні господарства в УСРР.

З найновіших статистичних даних, опублікованих у радянській пресі, виходить, що на Україні є тепер 15.704 ріжного типу колективних господарств. І так комун є 488, сільсько-господарських артіль 3.550, а радянських господарств, тобто давних фільварків, 12.000. Давні фільварки, що звуться тепер на Україні радгоспами, комуністи враховують теж до колективних господарств. Тому не дивно, що загальна цифра тих кол. господарств доволі висока. Всі ці господарства обіймають площу 2 міліони 400 тисяч гектарів управної землі. В останньому році створено на Україні 229 нових комун і 1500 артіль.

Літературний музей у Київі.

Київський музей Т. Шевченка поширює тепер свою роботу, відкриваючи нові відділи. Згодом цей музей має перетворитись в український літературний музей, що охопить життя й творчість українських письменників XIX. століття.

Відкриття незнаних творів Івана Манджури.

Київська філія Інституту Шевченка роздобула кілька рукописів українського поета Івана Манджури з невідомими і недрукованими досі його творами. Рукописи ці складаються з кількох зшитків. У зшитках є помічення цензури. Поет, видно, перед смертю віддав їх до цензури, щоби потім видати друком, але вже від цензури відібрати не вспів. Філія Інституту має ці нововідкриті твори Манджури видати друком.

Поклади бурого вугілля і їх експльоатація.

Між Криворіжжям і Київом відкрили до 150 родовищ бурого вугілля. Найбільші з них на Уманщині (катеринопільське) та на Олександрівщині. Український вугляний трест почináє підготовку до експльоатації цих покладів. Експльоатація моглаб початися вже на весну 1930 р. У пантеївськім районі біля Олександрії мають вибудувати дві шахти, які зможуть дати 270 тисяч тон вугілля річно. Як бачимо, то Україна криє в надрах своєї землі кольосальні скарби, на жаль найменше користи з них має український нарід, бо всі експльоатовані на українській землі як перед війною так і тепер підземні скарби йдуть переважно поза межі України та обслуговують у найменшій мірі потреби українського населення.

Розбудова Харкова.

Теперішні правителі СРСР намагаються за всяку ціну змодернізувати Харків під кожним оглядом і надати йому вигляд столичного міста. Великі гроші вкладають передовсім у його від- і розбудову. Слідом за нотованими вже у нас будовами готовляться вони до будови величанської друкарні. Будинок друкарні буде коштувати 2.300.000 карб. У друкарні друкувалось би аж 10 щоденників.

Стан нашого театру.

Нарада кооперативи „Український Театр" у Львові.

Дня 12-го ц. м. відбулось засідання членів Надзірної Ради і Управи Кооперативи „Український Театр" у Львові з метою висувати напрямні найближчої діяльности установи, що має нелегке завдання опікуватися станом нашого театру.

Засіданням проводив голова Надзірної Ради радник Дрималик. Касовий звіт за минулий рік здавав дир. Б. Янів. Звіт із ведення театру представив дир. К. Вісневський. Із обох цих звітів виходило ясно, що наш театр зданий виключно на власні сили без ніяких підмог і без підтримки з боку громадянства опинився в стадії тяжкої кризи.

У довшій дискусії, в якій забирали голос д-р К. Левицький, д-р Ю. Савчак, З. Пеленський і М. Рудницький усі погодились, що найбільше пекучою потребою для нашого театру є в сучасний мент — власна театральна саля у Львові. Останній захист, який мав цей театр — саля „Музичного Т-ва ім. Лисенка" винаймлена на кіно. „Музичне Т-во" було приневолене піти на цей шлях, щоби підтримати матеріяльно Музичний Інститут. Таким робом наш театр тиняючись по провінції не має покищо навіть певної салі, де міг би давати вистави приїхавши до Львова.

А одночасно площа, куплена нами ще перед війною, призначена на театральний будинок стоїть порожна. У нинішніх обставинах не можна й мріяти про спеціяльну будівлю на цьому місці і то з ріжних причин. Така будівля мусіла би коштувати більш 100.000 долярів. Наше громадянство обтяжене ріжними загальними й національними податками не в силі скласти такої суми. Післявоєнна доба створила для всіх театрів нові труднощі. Вибудувати величаний театр — це мало; його треба утримати. А утримання великого театру нині навіть не під силу деяким урядам і державам. Наці, уряди й держави мусять рахуватись із новими потребами, часто зовсім далекими від передвоєнних.

Всі присутні на згаданій нараді погодились, що львівському громадянству в першу чергу потрібна театральна саля, в якій можна би давати концерти, відчити, організувати святочні збори. Якби на площі при вул. Сапіги і Шашкевича ми навіть рішились будувати театр, то цьому стоїть на перешкоді виразна заборона магістрату, який покликується на закон, що не дозволяє ставити театрів поруч костелів. Тому-то треба рахуватись з можливістю її продажі. Ця продажа моглаби в нинішніх умовинах навіть принести розвязку всієї нашої театральної скрути, бо за площу в такім добрім місці дали би ціну, за яку можна би почати негайно будову театральної салі в іншому місці.

Члени кооперативи „Український Театр" у Львові приняли з вдоволенням промову голови передвоєнного Комітету для будови театру д-ра Костя Левицького, який заявив, що цей комітет готов піти назустріч усім реальним проєктам і не ріжниться в своїх поглядах від становища кооперативи „Український Театр", висованого на цьому засіданні. У найближчому часі члени „Комітету Будови" і члени театральної кооперативи мають зійтися на спільному засіданні, щоби нарадитись, чи є доцільно піддержувати дотеперішній стан двох театральних установ, що мають ту саму мету.

Ведення театру неможливе без осередка праці: будинку чи бодай театральної салі; театральна площа, на якій з ріжних причин не можна будувати театру не потрібує аж окремої двлкої установи, коли вона лежить роками відлогом.

Наради обох цих установ можуть стати зворотною точкою в нашій театральній справі, коли вони закінчаться якоюсь реальною розвязкою і дадуть нам в якнайшвидшім часі власну театральну домівку, хоча би дуже скромну. Коли її не буде, тоді може бути запізно рятувати останки нашого живого театру, який веде життя циганського табору.

ЗА ОКЕАНОМ.

Відчинення українського шпиталю в Канаді.

Перед кількома тижнями епископ для греко-кат. українців у Канаді о. Ладика посвятив український шпиталь у Мондер, Альберта. Управа цього шпиталю робить приготування, щоб новозбудовану будівлю віддати до публичного вжитку якнайскорше. Сподіваються, що вже на другий місяць покінчаться всі приготовні праці. Начальним лікарем першого українського шпиталю в Канаді буде д-р Микола Стрільчук, знаний український лікар у Мондер. Сестри Н. З., які покінчили курси доглядачок, переберуть на себе працю доглядання хорих. Загальні кошти здвигнення шпиталю будуть виносити 60.000 долярів. Мондерці й околиця доконали великого діла.

Образ українки на жіночій виставі в Дітройт.

Наша землячка п. Марія Ґест з Вінніпеґу, Манітоба (Канада), виставила одну зі своїх праць, а саме портрет української дівчини, на жіночій виставі в Дітройті, Миш. Її образ викликав загальне заінтересування між малярями задля оригінального трактування сюжету і дуже щасливо дібраних красок.

Успіх українського спортовця.

В змаганнях за мистецтво між двома дружинами футболістів вищих шкіл „Саймен Ґрец" і „Вост Филаделфія" визначився як найліпший грач студент „Саймен Ґрец Гай Скул" Богдан Кирилюк, син управителя „Америки". За осяги молодого українського спортовця у філядельфійських дневниках називають його спортові редактори „зорею футболістів" і навіть ілюструють його осяги у грі. Товариші в „Саймен Ґрец Гай Скул" дуже раді, що українець здобуває славу для їх школи.

Смерть українського діяча в Бразилії.

В Куритибі (Бразилія) помер 8. жовтня ц. р. після операції відомий український громадянин Іван Андрусевич. Покійний походив з Галичини, а в Бразилії не бракувало його при ніякій громадській робоці. Був кілька років членом головного виділу Українського Союзу в Бразилії, був головою товариства ім. Т. Шевченка в Куритибі і до самої смерти членом виділу філії Українського Союзу й товариства ім. Шевченка. В похоронах пок. Андрусевича взяло участь майже все куритибське громадянство, над могилою прощав його в останнє в імени всеї громади С. Кобилянський.

Море для всіх!

Поклик Гувера.

Президент Сполучених Держав Гувер виголосив у Вишингтоні в 11 роковини мира довгу промову на тему розоброєння. Америка готова обмежити свої зброєння до якнайдальших меж, згідно з домаганнями учасників пакту Кельоґа. Він уважає доцільним дійти до нового міжнародного порозуміння, щоби на випадок війни не вільно було нищити ворожих харчів, санітарних кораблів і вбивати жінок і дітей.

Найважнішим пунктом його промови є думка, що за обмеженням будування воєнних кораблів повинна прийти міжнародня забезпека свободи на всіх морських водах, бодай щодо ввозу і вивозу харчів. Така пропозиція влучає саме в тактику, завдяки якій удалось Англії в останній війні взяти голодом Німеччину.

За автономію Виленщини?

„Східна Агенція“ повідомляє за „Ельтою“, що маршалок Пілсудський виготовляє для Виленщини плян автономії. Ця автономія мала би бути проголошена по новім році? Цю відомість треба приняти з резервою.

Перед другою конференцією у Газі.

Друга міжнародня конференція у Газі визначена на 7. грудня 1929. Предметом нарад буде між іншим справа евакуації третьої смуги у Надренії та її демілітаризація. У Парижі панує переконання, що у тій справі між Німеччиною і Францією прийде до порозуміння.

Середземноморське Льокарно.

З Льондону пишуть, що генеральний секретар Союза Народів предложив Гендерсонові плян скликання „Середземно-морського Льокарна“. Після цього пляну Англія мала би зобовязатись Франції та Італії дати військову поміч на випадок, якби одна з тих держав була на війні загрожена на морі.

Обструкція консерватистів в англійській палаті громад.

Англійські консерватисти розпочали в палаті громад обструкцію, домагаючись від уряду відложення ухвали проекту про забезпечення вдів і сиріт. Консерватисти цілу ніч не допустили до прочитання проекту закону і коли прийшов до парляменту Мекдональд, рішено відложити засідання палати громад на вівторок.

Червоний терор.

Газета „Совітський Сибір“ повідомляє, що протягом останніх двох тижнів у СРСР розстрілено 76 осіб і то без суду, тільки на основі рішень „ГПУ“.

50.000 греків покидає СРСР.

Слідом за німецькими кольоністами, що покинули СРСР, незабаром виїзджає із Кавказу та Криму 50.000 греків, невдоволених радянським устроєм.

Нагорода Нобля для хеміків і фізиків.

Зі Штокгольму прийшли відомости, що нагороду Нобля на 1929 рік із хемії дістав проф. Артур Гарден із Льондону і Гавса фон Едлер Челпін зі Штокгольму. Нагороду із фізики дістав Людвік Віктор князь до Броґле за відкриття хвилястого характеру електронів.

У Палестині знов неспокійно.

З Єрусалима повідомляють, що узброєна арабська ватага напала на жидів і побила кільканадцять осіб, між іншими вбила д-ра Тіхо, відомого окуліста з Відня, що хвилево перебував в Єрусалимі.

Смерть сестри Вільгельма II.

Як подає берлінська преса, дня 13. ц. м. 1 год. рано померла на запалення легенів сестра Вільгельма II. Вікторія Зубкова. Княжна Вікторія народилася 1866 року як дочка Фридриха III. і княгині Вікторії, дочки англійського короля. Тіло помершої буде перевезено до замку Фрідріхсгоф у Кронбергу.

НОВИНКИ

— **Ревізії й арештування.** Повідомляють нас, що в селі Зашкові, львівського повіту, переведено в понеділок, 11. ц. м., ревізію в читальні „Просвіти“, в кооперативі, у пп. Лампіки, Ціхановського (голови читальні) і в урядовця кооперативи Бабича. Двох останніх арештовано в селі і відставлено до Львова. Причина арештування невідома.

— **На допомогу політичним вязням.** Голова Українського Національно-Демократичного Обєднання і Пар. Репрезентації д-р Дмитро Левицький зложив 50 зол. на допомогу політичним вязням у руки головного редактора „Діла“. Комітет Допомоги політ. вязням може їх відібрати кожного дня передпол. у гол. редакції „Діла“.

— **Лугове свято в Перемишлі.** Дня 17. XI. ц. р. у салі „Робітничого Дому“ на Засяню відбудеться Лугове свято пісні при співучасти лугових хорів з Вільшан, Медики, Якєманич і Коровник. У програму входять численні народні пісні та січові й стрілецькі пісні. Початок год. 7.30 веч.

— **Труп на шляху.** Недалеко Туринки, в Жовківщині на шляху найдено труп Степана Васечка із села Туринки. Вбивника не вдалось вислідити, але панує переконання, що тут мається до діла з убивством із пімсти.

— **Авантюра підчас реферату К. Бандрівського.** Відомий польський письменник Кадєн Бандрівський мав недавно у Познані реферат на тему: „Боротьба за нову жінку“. Підчас реферату група студентів підняла велику бучу, викрикаючи: „Геть з жидами і масонерією“. Не помогла інтервенція ректора ані професорів і студенти не дозволили письменникові продовжати реферат. Проф. університету Костшевський обороняв Бандрівського, за що його проф. Знамерівський зневажив чинно. Бандрівський мусів перервати реферат.

— **За студентку.** Перед судом у Вильні станув на днях син сенатора Крижанівський, який вистрілом з револьвера поранив тяжко поручника Попехіна. Слідство виявило, що цей син сенатора і поручник любили обидва одну студентку і Крижанівський зі заздрости стріляв до поручника, щоби вбити його, але поручник був тільки ранений і обороняючись, вистрілив до свого суперника і поранив його також, так, що обидва впали окривавлені на землю. Суд засудив сина сенатора Крижанівського на 3 роки вязниці.

— **З Ленінграду.** Віденська преса повідомляє, що в Ленінграді замінено 5 жидівських синаґоґ на робітничі клюби. Антирелігійна акція більшовиків осягнула тим чином нові здобутки.

— **Буря над Англією.** Дня 12. ц. м. над Англією шаліла страшна буря, підчас якої скорість вітру виносила 100—125 км. на хвилину. Багато кораблів, що були на морю, вернуло до пристані зі спізненням, а кораблі, що мали вирушити в дорогу, мусіли задержатись у пристанях. Таксамо комунікація літаками між Англією і континентом — перервана.

— **Серби бють.** У білгородськім готелі мешкав аташе італійського летунства, полковник Коссонес, який одного вечора підчас забави в каварні висміває Югославію та сербський нарід зокрема. Його цинічні слова почув сербський спортовець Радо Лойович і почав з італійським полковником суперечку, жадаючи відкликання його слів. Коли полковник відважився ще раз насміхатись над столицею Югославії, серб ударив його в лице і то так міцно, що скривавленого полковника відвезено до лічниці. Італійське посольство внесло в цій справі протест до югославянського міністерства.

— **З мексиканського кітла.** Підчас передвиборчої аґітації в Мексику прийшло до кривавої боротьби між прихильниками кандидата Васконцельоса і прихильниками кандидатів з державної листи. У бійці згинули 3 особи, а 15 осіб було ранених револьверовими кулями.

— **Ріжні вісти.** Недалеко Риму скоїлася автомобілева катастрофа, в якій згинуло кілька визначних фашистів: шеф фашистівського пресового бюра Феррарі, сотник летунів Келлер і журналіст Соліна. — В Оломунці військовий дивізійний суд засудив підстаршину 15. полку чеської піхоти в Опаві Кутлера на кару смерти через повішення за вбивство зі заздрости своєї нареченої Анни Штальмах. — У Квітоні, в столиці Еквадору згорів будинок університету, при чім згинуло кількох студентів. — На ріці Дітройт побудовано найбільший у світі міст, який зветься „Мостом Амбасадорів“. — У католицькім костелі у місточку Апатен віднайдено ще один образ Ван-Дейка. — У Константинополі застрілився німець адвокат Арон, який здефравдувавши в Берліні гроші, втік перед судовою відповідальністю до Туреччини. — Князь Валії взяв участь у бенкеті англійських вояків відзначених хрестом Вікторії. — У берлінськім університеті прийшло до кривавої бійки між студентами націоналістами і соціялістами. — Бувший німецький цісар Вільгельм II. вніс до суду скаргу на редактора „Берлінер Моргенпост“ за статтю, в якій говориться зневажливо про Вільгельма. — Чехословаччина в найближчому часі пустить в обіг золоту валюту, а саме корони, які матимуть 44.58 міліграмів золота. — Наслідком дощів вилила на Буковині ріка Сучава і спричинила великі шкоди коло Стражі та перервала залізничу лінію. — У Альпах орел ухопив на очах матері малу дитину, що лежала в колисці перед хатою і заніс невідомо куди. — В Букарешті арештовано двох полковників Фортуна і Попескула за те, що здефравдували гроші призначені для будови телеграфічних стацій.

— **Друкарські помилки.** У вчорашньому (253) ч. „Діла“ у статті „Анкета Рідної Школи“ трапилися дві помилки, а саме: у реченні: „яка рівняється давній австрійській народній школі“ — замісць слова „народній“ повинно бути слово „реальній“. А далі при кінці в реченні, що зачинається словами „Шкода тільки, що новий плян науки“ пропущено рядок, так, що це речення повинно виглядати так: „Шкода тільки, що новий плян науки в гуманістичних гімназіях усуває цілком науку рисунків, а знову в українських клясичних гімназіях зводить науку математики до 16 годин тижнево в усіх клясах“.

— **Вияснення.** Дістаємо листа від д-ра Яр. Грушкевича зі Станиславова зі заявою, що ініціяли підписані під статтею „Ювилей 30-літньої сценічної праці“ з дня 12. ц. м. не є скороченням його прізвища і статті не є його авторства.

— **Українську фільму Сорочинський Ярмарок** висвітлюють у Львові при вул. Бурлярда ч. 5.

— **Малярська Вистава** праць учнів арт. маляра О. Новаківського відчинена від 7. до 21. листопада 1929 р. в салі Акад. Дому — Супінського 21, від год. 10—16. Участь беруть В. Гриценко, Я. Городинський, О. Друченко, В. Іванюх, Ст. Лупик, М. Мороз, Г. Смольський і Р. Чорній. 970 3—10

— **Вп. П. Членам Муз. Т-ва ім. М. Лисенка** у Львові пригадується, що Загальні Збори Т-ва відбудуться в цю суботу (16. XI. ц. р.) о год. 7. вечером у малій салі (вул. Шашкевича ч. 5. III пов.). 881 1-1

З судової салі.

Російська артистка перед судом за вбивство чоловіка.

Перед судом присяглих у Львові розпочався на днях процес проти артистки Валентини Фльорковської-Реклинської, обвинуваченої в убистві свого чоловіка Реклинського.

Цей процес один із найбільш сензаційних процесів у Львові за останні роки і тому саля розправ виповнена публикою по береги.

Обвинувачена, 30-літня вродлива шатинка, струнка, одягнута в чорну скромну сукню, з з початку розправи держиться дуже спокійно і відважно, але підчас зізнань тратить рівновагу і згадуючи свою траґедію, кілька раз вибухає плачем.

Як видно з її зізнань, обвинувачена Валентина Фльорковська-Рекшинська вродилася 1899 у Владивостоці і по батькові зветься Шукайло. У Владивостоці скінчила 4 кляси ґімназії, але через недугу тифу і дифтерії покинула ґімназію і вступила до драматичної школи, а потім на сцену у Петрограді, де виступала як танцюристка. Підчас революції танцювала у московських кабаретах. Тоді познайомилася зі старшиною російської маринарки Фльорковським і проти волі її батька, який був богатим купцем, вийшла за Фльорковського заміж. Обвинувачена признається, що не була у Фльорковськім закохана, а тільки він подобався їй, бо був пристійний і богатий.

У році 1920 Фльорковський жив із нею в Києві, опісля втік перед більшовиками до Польщі. Під впливом важких еміґрантських обставин, Фльорковський ставав щораз більше дразливим і нервовим, поводився з жінкою дуже погано, опікувався нею щораз менше і розчарована Валентина Фльорковська взяла розвід і жила деякий час сама з дитиною на Волині.

У місті Рівнім вона познайомилась з польським поручником Сокальським і протягом 6 літ жила із ним без шлюбу, тому, що розвід із Фльорковським ще не був довершений.

В р. 1924 обвинувачена виїхала зі Сокальським до Львова, де замешкали на довший час. Співжиття їх було дуже гармонійне, але раз на „Світезі“ Валентина Фльорковська познайомилась із польським урядовцем Рекшинським і закохалась в ньому. Сокальський, довідавшись про те, викинув обвинувачену з дому і Валентина Фльорковська замешкала у родини Рекшинського при вул. Декерта 23.

Як довго Рекшинський і його родина вірили, що обвинувачена богата і що дістане гроші від Фльорковського як аліменти, так довго любили молоду росіянку, але з часом переконавшись, що ця російська танцюристка вже не має при душі ні гроша, Рекшинський і його мати почали прямо знущатись над Валентиною та докоряти їй, що тримають її в дома із ласки. Коли одного разу Рекшинський почав ще й бити її дитину, а її саму примушувати старатись про аліменти від попереднього чоловіка, Валентина Фльорковська порішила покинути Рекшинського.

Та всеж він перепросив її, деякий час жив із нею в згоді, але по якімсь часі суперечки повторились і Рекшинський проганяв свою любовницю з дому. Мати Рекшинського дала обвинуваченій 100 золотих на дорогу, але Рекшинський відобрав 50 золотих і про-

лив їх, а 50 золотих не вистарчили навіть на те, щоби винайміти помешкання, тому Валентина Фльорковська замешкала в сутеринах при вул. Здоровля.

Коли ж обвинувачена закінчила свій аліментаційний процес із Фльорковським і мала діставати по 200 золотих місячно від батька дитини, Рекшинський почав наново відвідувати свою Валентину і примусив її віддати дитину Фльорковському, за що Фльорковський обіцяв її виплатити 10.000 золотих.

Як довго обвинувачена мала гроші (10.000), так довго Рекшинський любив її і опікувався нею, але як грошей не стало, він забрав у ночі свої річи із шафи і покинув Валентину на ласку і неласку долі. Утративши через Рекшинського і гроші і дитину, артистка попала в розпуку і стрінувши раз свого невірного любовника, загрозила йому, що застрілиться, якщо він не оженяться з нею.

Рекшинський сказав: „Добре, я оженюся з тобою, але ти мене попамятаєш!"

Рекшинський оженився з нею і замешкав при вул. Кордецького.

Щоби заробити на прожиток, обвинувачена виступала у каварні „Лювр" як співачка російських романсів.

Зараз по шлюбі в домі Рекшинських при вул. Кордецького почалося правдиве пекло: Рекшинський волочився ночами по шинках, лишав жінку під опікою матері, яка докучала їй, як могла, а навіть не давала їй їсти, або примушувала обідати в кухні, тоді, як вона обідала зі сином і тістьми в їдальні.

Коли ж обвинувачена скаржилася своєму чоловікові, він говорив їй: „Якби ти мала трохи амбіції, ти повиннаб застрілитися".

Одного разу Валентина Рекшинська просила свого чоловіка дати їй трохи грошей на дрібні потреби, але дістала таку відповідь:

„Іди в ночі на вулицю і зароби собі своїм тілом".

Терпеливість обвинуваченої урвалася і вона купила собі револьвер, щоби застрілитись. Але коли одного дня Рекшинський спровадив собі до дому ще дві любовниці і насміхався зі своєї жінки, сідаючи з любовницями до автомобіля, Валя Рекшинська рішила застрілити чоловіка.

Вночі Рекшинський вернув зі забави і хотів лягати спати.

Обвинувачена витягнула зпід подушки револьвер і кількома стрілами вбила чоловіка на місці, а сама вибігла на вулицю та заявила поліціянтові, щоби він арештував її за вбивство Рекшинського.

На тім переслухання обвинуваченої закінчено, а в другім дні розправи буде переслухана мати вбитого Рекшинського, про що напишемо в чергових числах „Діла".

Дописи.

БЕРЕЖАНИ. (Зірвання театр. вистави). Заходом аматорського ґуртка при Т-ві „Рідна Школа" в Бережанах мала відбутися в неділю, 10-го листопада, вистава. Коли вже все було готове до вистави і публика перед третім звінком займала місця та очікувала піднесення занавіси, ввійшла до салі поліція в більшій кількости й обсадивши всі входи, розпорядила, що нікому не вільно ані виходити ані входити до салі! Присутні здивувались, думаючи, що всі присутні арештовані чи радше притримані. Відтак поліція і тайний аґент увійшли до гардероби та забрали з собою на постерунок трьох вже ухарактеризованих аматорів і суфлера. Режісерові, що намагався переконати їх, щоб не зривали вистави та не наражували товариства на зайві витрати, подали як причину приарештування „наглий випадок". З цих причин виставу відкликано. Публика опускала салю в дивному настрою, живо коментуючи такий рідкий випадок.

ЗАБОЛОТІВ. (Приклад гідний наслідування). Читальня „Просвіти" в Заболотові влаштувала дня 19. X. ц. р. вечерниці з танцями під кличем „Геть з алькоголем!" Дехто думає, що без алькоголю неможлива ніяка забава. Але вечір в Заболотові минув приємно і весело та приніс 20 зол. чистого прибутку, який призначено на читальняну книгозбірню. Цим вечером читальня „Просвіти" в Заболотові започаткувала звичай обходитися без алькоголю на всіх святах, гостинах і забавах та надіється, що цей шляхотний звичай пошириться і ввійде під кожду селянську стріху та запобіжить марнуванню народнього гроша на горячі напитки. Читальня „Просвіти" в Заболотові взиває читальні „Просвіти" в цілому краю піти за її прикладом і виключити алькоголь підчас своїх забав, фестинів і т. п., щоб дати цим способом піддержку всенародній боротьбі з алькоголем — цим найбільшим ворогом народнього добробуту.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Четвер, 14. листопада, год. 7·30 веч. „Це можеш ти казати своїй бабці".

Пятниця, 15. листопада, год. 7·30 веч. „Це можеш ти казати своїй бабці".

Малий Міський Театр:

Четвер, 14. листопада, год. 7·30 веч. „Процес Мері Деген" (Дешевий день, знижені ціни).

Пятниця, 15. листопада, год. 7·30 веч. „Содомські вдівці" (премієра).

Театр ревії „Гонг" — в салі кіна „Кольосей":

Четвер, 14. листопада „Електричне кохання", одна вистава г. 8·15.

Пятниця, 15. листопада, „Електричне кохання", дві вистави: год. 7·15 і 9·30.

Кіна.

Аполльо: Аллагів сад (Ів. Петрович, Алісія Террі), на основі повісти Роберта Гіченса.

Касіно: Маски Ервіна Райнера (Джон Джільберт).

Кольосей: Ріф і Раф, як непобідимі стрільці. Виправа на рибки.

Лев: Королева без корони (Леді Гемілтон) З Коріною Ґріфіт і Варконієм.

Марусенька: З дня на день (на осн. повісти Ферн. Гетля).

Оаза: Мадам Рекаміє.

Палас: Звукова фільма „Чотири чорти" (Джанет Ґейнор).

Пан: Тайна цитаделі в Дембліні (Марія Якобіні).

Пасаж: „Правда побіджує" (Уіліем Десмонд). Тиждень Пата і Ґомонта. Ам. комедія.

Стилсве: Тепер або ніколи!

Фатаморгана: Понад снїг (Жеромського).

Химера: Рудоволоса (Клара Боу).

Утіха: Чорний Орел (Руд. Валентіно).

Програма радіо.

Четвер 14. XI. 1929.

Варшава (1411,7) 12·30 Концерт варшавської фільгармонії.
Краків (312,8). 20·15 Вечірній концерт.
Гельсінгфорс (221,4) 19·40 Концерт радіоорхестри.
Бреслав (253) 16·30 Віденська музика.
Ляйпціґ (259). 16·45 Концерт радіоорхестри.
Братислава (279) 11·30 Ґрамофонові плити.
Талін (296) 20·00 Концерт.
Брно (341,7) 19·05 Вечір вальсів.
Льондон (356,3) 20·45 Військова орхестра.
Штутгарт (360) 16·00 Концерт із Вісбадену.
Гамбург (372) 16·15 Програма для дітей.
Франкфурт (390) 19·30 Трансмісія зі Штутгарту.
Берн (403) 18·15 Камерал. концерт.
Берлін (418) 16·30 Концерт капелі Бермана.
Стокгольм (436) 20·00 Військова орхестра.
Рим (441) 17·30 Пополуд. концерт.
Лянгенберг (473) 13·05 Концерт радіоорхестри.
Прага (487) 19·05 Орхестра.
Міляно (501). 20·45 Комедія.
Брюссель (509) 21·00 Концерт з Амстердаму.
Відень (516,3). 16·00 Концерт капелі Сільвінг.
Рига (525) 20·03 Оперетка.
Мюнхен (533). 17·30 Сонати.
Будапешт (550) 19·00 „Анна Кареніна" опера Губая.
Москва (825). 15·30 Оперова музика.
Ковно (1935) 20·55 Концерт.
Ленінград (1000). 19·00 Конференція Комсомолу.
Харків (1304). 19·00 Концерт з Тифлісу.
Париж (1725) 21·03 Бетовен, Гендель, Шуберт.

Пятниця 15 XI. 1929.

Варшава (1411,7) 20·15 Шуман, Шопен. Штраус.
Краків (312,8) 13·10 Трансмісія з Варшави.
Гельсінгфорс (221,4) 20·30 Концерт радіоорхестри.
Ляйпціґ (259) 16·30 Камеральний концерт.
Братислава (279) 16·30 Словацькі пісні.
Талін (296) 15·30 Ґрамофонові плити.
Брно (341,7) 12·30 Популярна музика.
Льондон (356,3) 20·45 Концерт радіоорхестри.
Штутгарт (360) 19·30 Новіша европейська музика.
Гамбург (372) 19·25 „Продана наречена" Сметани.
Франкфурт (390) 17·00 Сметана, Россіні, Мусоргський.
Берн (403). 20·00 Весела програма.
Берлін (418). 19·00 Скрипковий реціталь Басі Поліщук.
Стокгольм (436) 20·00 Популярний концерт.
Рим (441) 21·02 „Княжна Маріца" оперетка Кальмана.
Лянгенберг (473) 21·00 Голяндський квартет.
Прага (487) 18·50 „Брати Карамазов", опера Єреміяша.
Брюссель (509) 21·15 Концерт радіоорхестри.
Відень (516,3) 15·00 Музична академія.
Рига (525) 17·00 Пополудн. концерт.
Мюнхен (533) 17·15 Камеральна музика.
Будапешт (550) 20·20 Циганська музика.
Москва (825) 15·30 Пополудн. концерт.
Ковно (1935) 21·00 Концерт.
Ленінград (1000) 16·30 Концерт мистки Шандаровської.
Харків (1304) 9·00 Робітничий концерт.
Париж (1725). 16·45 Радіоконцерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Ветеринарно-годівельні курси в Луцьку. Філія Товариства „Сільський Господар" в Луцьку уряджує другі двохтижневі ветеринарно-годівельні курси для селян. Курси відбудуться в Луцьку від дня 23. грудня 1929 р. до дня 4. січня 1930 р. Оплата за курс 10 зол., про помешкання й харчі курсанти дбають самі. — Зголошення надсилати негайно на адресу: Філія „Сільського Господаря", Луцьк, вул. Болеслава Хороброго ч. 18. 2—2

Виділ Українського Інститута для дівчат в Перемишлі (вул. Татарська 4) пошукує педагогічної надзирательки. — Зголошення з поданням студій проситься вносити до 20. XI. ц. р. Близші інформації подає Управа Інститута. — 880 2—2 **Демчук, упр. Інст.**

Загальні Збори Кружка „Рідної Школи" ім. Б. Грінченка у Львові відбудуться в неділю дня 24. листопада ц. р. о год. 5. п. п. в дівочій школі ім. Б. Грінченка, пл. св. Юра ч. 5., зі звичайним порядком дня. В разі браку комплєту, зачнуться збори годину пізнійше. — За Старшину Кружка **Ів. Калитяк**, голова. **Ів. Стевчак**, секретар. 886 1—1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.